

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ОГЛЯД ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

НОВІЧЕНКО Андрій - доктор філософії, докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

DOI 10.32782/EP.2021.3.5

Співіснування держави та інститутів громадянського суспільства виступає як складний процес взаємоконтролю і взаємообмеження. У правовій державі самоорганізація суспільства набуває нормативні основи та право є основним регулятором відносин між державою та інститутами громадянського суспільства. Оптимальною моделлю взаємин держави і інститутів громадянського суспільства стає модель партнерської взаємодії. Співпраця такого типу сприяє результативному проведенню державної політики та ефективній реалізації державних функцій, важливе місце серед яких займає правоохоронна функція. Тісна взаємодія, взаємовплив і контроль держави і громадянського суспільства в особі його інститутів сприяють ефективному здійсненню правоохоронної функції держави, зближення населення і влади, вирішення протиріч у соціальній та державно-правовій сферах.

Взаємодія поліції і громадян у сфері протидії злочинності стає атрибутивною рисою сучасних демократичних держав, а нові форми і нові напрямки партнерського співробітництва держави і суспільства по боротьбі зі злочинністю - реаліями політико-правової організації.

Wz стаття направлена на дослідження історично-правових основ виникнення та розвитку партнерських взаємовідносин між суспільством та правоохоронними органами в різних періодах часу, проведення аналізу яких надасть змогу удосконалити чинні норми, що регулюють партнерські взаємини між суспільством та поліцією, на теперішній час.

Ключові слова: Національна поліція, партнерські взаємовідносини, громадськість, контроль, злочинність.

Постановка проблеми

Співіснування держави та інститутів громадянського суспільства в сучасному світі – складний процес взаємоконтролю і взаємообмежень, у якому держава – суб'єкт, що володіє владними повноваженнями, дозволяє громадянському суспільству проникати у сферу своєї діяльності за допомогою допуску інститутів суспільства до реалізації державних функцій, у тому числі і функцій правоохоронної. На теперішній час без дійсно партнерських відносин між державою і суспільством не може бути ні сильної держави, ні процвітаючого, благополучного суспільства. Проблема взаємодії громадськості з поліцією в протидії з кримінальними правопорушеннями та охороною громадської безпеки залишається актуальною і сьогодні. Прикладом може слугувати соціологічне опитування, яке проводилось Лабораторією законодавчих ініціатив та компанії TNS в Україні. При проведенні цього дослідження було виявлено низку негативних тенденцій у налагодженні партнерських стосунків між громадськістю та правоохоронними органами. Дослідження показало, що рівень довіри знижений: до судів (7,3% до 14,3%), прокуратури (5,7% до 17%), поліції (7,6% до 17,4%), Служби безпеки України (6,7% до 18,3%), місцевих державних адміністрацій (7% до 25,6%),

місцевих рад (5% до 30,4%) та Збройних Сил України (3,4% до 40,1%) [1].

Мета і завдання статті полягають у дослідженні історико-правового досвіду взаємодії поліції та громадянського суспільства, з метою аналізу реформування партнерських стосунків правоохоронних органів та громадськості для виявлення та усунення прогалин у вказаних відносинах. Адже у сфері забезпечення внутрішньої безпеки та охорони правопорядку громадянське суспільство вступає у взаємодію з поліцією, яка лише за підтримки громадськості може успішно здійснювати боротьбу зі злочинністю та захищати права і свободи особи.

Стан дослідження проблеми

Важливий внесок у розвиток уявлень про взаємодію громадського суспільства з правоохоронними органами внесли такі вчені, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, О.І. Беспалова, А.В. Губанова, С.Л. Курило, В.Д. Сущенко, О.Ю. Синявська, А.Т. Комзюк, Є.Ю. Соболев, К.С. Вельський, О.В. Кузьменко, І.І. Веремеєнко та інші. Вченими досить обширно було досліджено питання щодо взаємодії правоохоронних органів з громадянським суспільством. Але досі залишається мало дослідженим питання, що стосується взаємовідносин поліції з громадськістю щодо протидії кримінальним правопорушенням.

Наукова новизна дослідження

В Україні, до теперішнього часу, не було досліджено феномен «громадянське суспільство» і діяльність поліції у сучасній Україні, теоретико-правові аспекти формування партнерських відносин поліції та громадянського суспільства в сучасній Україні, які б сприяли визначенню оптимальних форм, напрямків, механізмів та потенціалу взаємодії державних органів і суспільства у сфері реалізації правовою демократичною державою своєї правоохоронної функції.

Виклад основного матеріалу

Процес оптимізації діяльності правоохоронних органів України буде протікати успішно, якщо спиратиметься на багатий

історичний досвід. Проаналізувавши низку науково-історичної літератури в аспекті партнерських взаємовідносин між суспільством та правоохоронних органів, спрямованих на здолаття злочинності та забезпечення суспільного правопорядку, можна бачити, що охорона правопорядку на українських землях має тисячолітню традицію.

Київські князі, а за їх дорученням – дружинники і слуги займалися охороною правопорядку і боротьбою із різними правопорушеннями, встановлюючи певний порядок взаємовідносин на території князівства.

Період існування Київської Русі характеризувався появою першого прототипу правоохоронних структур, які виконували функцію поліції у містах – боярської дружини. У ті часи, встановлювався тільки державний контроль за діяльністю боярської дружини, а зі сторони громадського сектору – був відсутній вплив на діяльність правоохоронних структур [2, с.35].

У якості прийомів викриття злочинців використовувалися:

1) «заклич», тобто особа – потерпіла, у якої, наприклад, вкрали річ, повинна була самостійно у громадському місці оповістити населення. Якщо річ повертали протягом трьох діб до потерпілого, то ніяких санкцій до викрадача не застосовували. Таким чином, правоохоронні органи тих часів закликали громадськість до залучення останніх, з метою виявлення злочинця;

2) «звід» використовувався, наприклад, ознаки вкраденої речі – оповіщались громадськості ознаки вкраденої речі, з метою впізнання такої речі громадянами, які могли б впізнати її та оповістити владу де, коли, у кого вони її бачили, що призводило у результаті до більш швидкого виявлення злочинця;

3) «гоніння сліду» – процедура розшуку злодія у судовому процесі Київської Русі, сутність якої полягала в гонитві за злодієм по залишених ним слідах. Якщо сліди губилися, розшук припинявся, якщо вони вели до якого-небудь населеного пункту, то його жителі повинні були відвести від себе підозру і взяти участь у розшуку злочинця. Інакше вони несли колективну відповідальність за вчинену крадіжку. Отримані під час

«гоніння сліду» результати ставали підставою для прийняття судового рішення [3, с. 88].

Право тих часів, як і сучасне право, передбачало певну систему доказів.

Отримували доказову базу зі свідчень осіб, яких можна поділити на: 1) так званих «видаків», у сучасному розумінні очевидців; 2) «послухів», тобто це особи, які чули про те, що трапилось від когось або могли надати негативну чи позитивну характеристику особі, яка цікавила правоохоронні органи тих часів.

Крім того, для викриття злочинців у Київській Русі використовувався Божий суд («поле», ордалії та ін.). Тоді ж починає складатися і така форма розслідування злочинів, як розшукуваний або інквізиційний процес. Застосовувався він, як вважають вчені, перш за все, у церковному суді.

X століття визначається впровадженням князівського законодавства. Упродовж цього століття на території України діяли статuti Володимира Святославича, Ярослава, які внесли певні корегування у фінансове, сімейне та кримінальне право. Доцільно зазначити, що на той час на українських землях ще не існувало спеціальних установ – поліції, але одні і ті ж самі установи регулювали відносини у різних сферах суспільства, тобто в системі державних органів була відсутня функціональна диференціація. За основи права все ще брались звичаї та залучення місцевих жителів до забезпечення правопорядку на території князівства.

У XV – на початку XVI ст.ст. виникли так звані «особливі обищікі», які проводили так звану розшукову діяльність. Користі від неї було мало, населення було обурене тим, що ця діяльність приносила для них лише збитки. Тоді Іван Грозний Московський прийняв рішення створити постійний охоронний орган з числа місцевих виборних осіб – губних старост, які діяли і на частині українських земель. Вони обиралися на кілька років з дворян. «Губний староста» виступав як виборний, представлений місцевій владі, який відповідав за охорону князівства та правопорядку на території «губи».

У XIV столітті більша частина території сучасної України входила до складу Велико-го князівства Литовського, за часів якого на

території українських земель виникла нова форма управління. Були створені окремі адміністративні одиниці, так звані воєводства, у яких воєводи представляли інтереси князя та користувалися найвищою владою.

У кінці XVI століття українські землі потрапили під владу Речі Посполитої. У цей період діяльність правоохоронних органів регулювалась різноманітними нормами права звичаєво-общинного або традиційного права та законами Речі Посполитої. До створення нових форм взаємодії правоохоронних органів та громадянського сектору справа не дійшла, вся влада знаходилась у руках польських магнатів.

Доцільно зазначити, що в епоху Київської Русі мало місце скликання загальних зборів громадян міст, яке створювалось для розгляду громадських справ (так зване «віче»). Такі збори стали одним із перших прототипів сучасних інститутів контролю громадськості за діяльністю правоохоронних органів, тобто однією з перших форм впливу громадськості на розвиток державності та права. З незапам'ятних часів у слов'ян віче виступало елементом реалізації громадянами публічної влади та контрольної діяльності та вважалось вищим органом народного самоврядування та суду. Ця форма впливу громадськості на розвиток правоохоронних органів несла в собі ідею єднання громадського та державного секторів, а не їх боротьби. Віче вважалось частиною соціально-політичного механізму стародавнього східнослов'янського суспільства, а рішення, які приймалися на ньому, були незаперечними та обов'язковими до виконання для всіх інституцій державної влади [2, с. 36].

Згодом Гетьманщина виникла у відповідь на жорстку діяльність іноземних органів влади як вияв активної боротьби за свободу проти нещадної експлуатації населення. А осілість таких людей на одній території зумовили визвольні процеси українського народу та необхідність впровадження нових принципів побудови козацької держави.

З формуванням козацького республіканського ладу складається своєрідна правова система на Запоріжжі. Козаки не визнавали дії статутів і магдебурзького права на своїй території. Правосуддя на Запоріжжі відбу-

валося у відповідності зі старовинними звичаями, «словесним правом і здоровим глуздом» [4, с. 154].

Н.П. Сиза підкреслює, що за козацької доби, у ракурсі кримінально-процесуального провадження, реалізовувалась правоохоронна функція держави. За таких умов, джерелами доказів, уже в той час, виступали пояснення сторін провадження, покази свідків, присяга в суді, здійснення допитів, наявність речових доказів, оформлення документів по справах тощо. Тобто, фактично, тогочасні уповноважені на це органи публічної влади здійснювали досудові розслідування, розшукову діяльність, забезпечення охорони громадського порядку та інші види правоохоронної діяльності [5].

У період українсько-козацької доби, ще не існувало окремого органу публічної влади, який би виконував правоохоронну функцію – полкові осавули відповідали за забезпечення охорони громадського порядку та безпеку. Однак, ідея створення механізмів громадського контролю за діяльністю військових на території України, на той час, так і не була впроваджена у життя, адже представниками найвищих органів політичного керівництва були саме військові. У мирний час, казацькі полковники, на відповідних територіях, виконували функції адміністративних та судових урядників. Території полків ділились на сотні, у яких керівники (сотники) виконували адміністративну та військову функції. На нижньому рівні структури правоохоронних органів Козаччини знаходився отаман [6].

У період середини XVII – початку XVIII століття значна територія сучасної України входила до складу Російської імперії. Але розвиток громадянського суспільства в цей період гальмувався, обумовлювалось це і українським менталітетом, і тоталітарною імперською політикою російського царизму.

У процесі об'єднання територій України та підпорядкування їх московському царю, здійснювалось поступове ускладнення форм здійснення громадського контролю, а також реалізації контрольної-наглядової діяльності, зокрема, у системі общинної взаємодії та взаємодопомоги, системі зборів і мит.-

У той же час, у загальнонаціональній системі публічного адміністрування були створені різноманітні суспільні інститути та правоохоронні органи з метою організації та здійснення функції контролю та забезпечення охорони громадського порядку. Спеціальні інституції, так звані «прикази», які підпорядковувались Боярській думі, згідно з історичними даними, у середині XVI століття, трансформувались в окремі автономні центрально-адміністративні правоохоронні установи. Прикази були наділені спеціальними повноваженнями та виконували контролюючу функцію за діяльністю органів публічної влади. Та все ж таки, першочерговим їх завданням як інституцій громадянського сектору стало здійснення контролю за правоохоронною діяльністю, що, на сьогодні, дещо співпадає із завданнями нинішнього Міністерства юстиції України [2, с. 38].

Новий історичний період взаємодії інститутів громадськості з правоохоронними органами розпочався із затвердженням, у 1837 році, Миколою I (тогочасним імператором Російської імперії) ряду законодавчо-нормативних актів, що стосуються реорганізації органів місцевого самоврядування, створення державних структур земської поліції, введення конкретних посад у органах поліції (сотські, десятські) з метою забезпечення охорони громадського правопорядку та виконання наказів станового пристава [7].

Враховуючи вищевикладене, варто виділити ознаки взаємодії громадськості з правоохоронними органами у період X – XIX століть:

- 1) взаємодія між громадським сектором та правоохоронними структурами регулюється законодавчими актами держави;
- 2) здійснювалась у двох формах: як на добровільній основі, так і у примусовому порядку;
- 3) за терміном проведення виділялась постійна, тимчасова та ситуаційна взаємодія;
- 4) здійснювалась за двохсторонньою ініціативою: як зі сторони правоохоронних органів, так і громадського сектору;
- 5) представники громадського сектору в галузі правопорядку мали відповідні повноваження.

Таким чином, можна констатувати те, що взаємодія між правоохоронними структурами та громадським суспільством бере свій початок ще у часи родового ладу в Україні. За значний період часу правоохоронні органи трансформувалися в окремий орган, який уже мав встановленні повноваження, свій штат, певні функції та мав вигляд структурованої системи державного органу. У різні часи взаємодія громадськості з поліцією мала свої відповідні форми, але й тоді партнерські відносини громадянського сектору з представниками влади у сфері протидії злочинності, захисту та забезпеченню правопорядку у державі існували, але були мало розвинуті.

На українській території, після знищення царського режиму, було створено виконавчий комітет під управлінням Тимчасового уряду, у Петербурзі, одночасно, почала діяти Центральна рада, яка за мету ставила створення демократичного парламентського устрою [8, с. 39].

Саме в цей період, починають формуватись національні добровільні громадські об'єднання під назвою «Вільне козацтво», які функціонували за територіальним принципом, використовуючи традиції козацтва Запорізького. Керівництво Центральної ради прийняло рішення, згідно з яким представники вищезазначених формувань залучались до боротьби зі злочинністю та анархією, здійснення підтримки місцевої вітчизняної влади, забезпечення порядку та законності у суспільстві.

Відповідно до статуту громадського формування «Вільне козацтво», метою створення мало реалізацію фізичного і духовного розвитку членів об'єднання, здійснення суспільного виховання та забезпечення порядку в Україні. Для забезпечення порядку та спокою громадян, а також добробуту товариства було сформовано піші та кінні загони козаків, які на постійній основі взаємодіяли з правоохоронними структурами, зокрема, з міліцією, з метою зменшення злочинності в державі [8, с. 40].

На початку 1918 року до влади в Україні прийшов Гетьман Скоропадський, який у найкоротші строки зміг налагодити роботу адміністративного апарату держави, використовуючи талановитих та досвідчених

управлінців. За його управління були створені формування соціально-політичного напрямку, які надавали допомогу міліції з боку громадського сектору (наприклад, «Добровільні міські дружини» та «Хліборобські загони самооборони») [9].

Середині 1918 року стає початком етапу формування спеціального правоохоронного органу Гетьманату, так званої «Державної варти». Такі формування представляли собою структуру з озброєних підрозділів, які виконували функції реорганізованих поліції та жандармерії, та були у підпорядкуванні губернських, повітових старост та отаманів. На території усієї Української Держави простягалась розгалужена мережа підрозділів «Державної варти»: на дві тисячі жителів припадав один піший вартовий, а в підпорядкуванні кожного повітового інспектора була кінна сотня [10].

Слід зазначити, що на допомогу «Державній варті» було залучено міські добровільні дружини, які, будучи абсолютно аполітичними громадськими формуваннями, мали за мету охорону громадського правопорядку та забезпечення мирного існування населення, забезпечення дотримання законності та ладу в країні, усунення загроз виникнення анархічних та більшовицьких переворотів у державі тощо [11].

Після Української революції прихід до влади період більшовиків став новим етапом для розвитку контролюючої діяльності громадського сектору за роботою правоохоронних органів, який був ознаменований розформуванням царської поліції, створенням міліцейських структур та встановленням громадського контролю за їх діяльністю, що його здійснював виконавчий комітет та Ради робітничих, солдатських та селянських депутатів. На той час була поширеною думка, що здійснення перетворень у країні могло реалізуватись тільки через всенародну озброєну міліцію селян та робітників, а не через органи публічної влади та постійну армію [12].

У радянські часи громадський контроль за діяльністю правоохоронних органів здійснювався в різних формах. У середині ХХ століття сформувалася нова форма громадського контролю за діяльністю право-

охоронної структури, а саме громадськість брала участь у відборі кандидатів на службу у правоохоронні структури через засоби масової інформації. Тобто були оприлюднені списки з претендентами на посади у правоохоронні органи, з якими громадяни без перешкод могли ознайомитись і висловити свою думку щодо тієї чи іншої кандидатури.

У 30-х роках ХХ століття було створено так звану «Книгу скарг», у якій громадяни могли повідомити керівництво правоохоронних органів про неправомірну поведінку співробітника або відомості щодо вчиненого правопорушення тощо, але в умовах тоталітарного режиму взаємодія органів правопорядку з громадськістю мала формальний, декларативний порядок.

Для 50-60-х років ХХ століття поширеною формою контролю громадського сектору за діяльністю правоохоронних органів було обов'язкове надання періодичних звітів про свою роботу вищевказаних органів для ознайомлення звичайними громадянами, в більшості випадків, робітничого класу. Таке звітування найчастіше проходило у колгоспах, або на підприємствах. Характерною особливістю таких зборів були доповіді робітників про реальну ситуацію щодо діяльності правоохоронних органів, акцентування уваги йшло на негативних та позитивних аспектах якості роботи таких структур, критикуючи недоліки в роботі співробітників правоохоронних служб та вносячи конкретні пропозиції щодо усунення таких прогалин.

Таке звітування носило позитивний характер для держави, що виражалось у контролі несення служби, виявленні протиправних діянь як з боку правоохоронних органів, так і окремих осіб (громадян) та удосконаленню нормативно-правових актів, що регулювали діяльність правоохоронних структур у цілому.

У період II Світової Війни (1941 – 1945 рр.) також мали місце взаємовідносин громадського сектору з правоохоронними органами (державою), які мали специфічний характер і були спрямовані на захист Батьківщини, знешкодженню ворожих елементів, збереження народної власності, боротьби зі злочинністю в умовах військових дій.

Значне поширення участі громадськості у діяльності правоохоронних органів відбулась у 60-ті роки ХХ століття, у цей період часу були створені та мали стрімкий розвиток народні дружини та товариські суди.

На виконання законодавчих актів Центрального комітету Комуністичної партії Радянського Союзу, а саме: Постанови «Про участь трудящих у охороні громадського порядку в країні» 1959 року та Постанови «Про підвищення ролі громадськості в боротьбі зі злочинністю та порушенням громадського порядку» 1958 року – було здійснено реформування громадських формувань та об'єднань. Саме тоді було організовано перші добровільні народні дружини, які здійснювали свою діяльність на загальнонаціональному рівні, першими виникли на промислових підприємствах Донбасу [13].

Поступово і в інших регіонах країни була організована діяльність добровільних народних дружин, яка пов'язана із забезпеченням охорони правопорядку. Враховуючи важливість участі громадського сектору в суспільному житті, державою у нормативно-правових документах було чітко прописано та регламентовано всі особливості функціонування таких формувань на території країни, надано конкретні та досить вагомі повноваження, а також визначено можливість вільно здійснювати діяльність у межах законодавства, окреслено відповідальність за недобросовісне ставлення до виконання власних обов'язків народного дружинника [8, с. 46-47].

Згодом було запроваджено громадський патруль та комсомольські пости по всій території країни, функція яких носила профілактичний характер, що виражалось в охороні громадського порядку, а також у розвитку правосвідомості громадян.

Період перебудови країни (90-ті роки ХХ століття) та впровадження у життя реформ спричинив поступове зменшення кількості чинних громадських організацій, а також досить негативним чином вплинув на взаємодію між громадським сектором та представниками правоохоронних органів.

У правових джерелах наводяться дані про те, що у 1991 році народні дружини фактично припинили своє існування. Так,

у же у деяких районах Київської області за підтримки місцевих державних адміністрацій кілька років поспіль діяли штаби мікрорайонів, районні штаби та асоціації народних дружин [8, с. 52].

Після проголошення України демократичною та правовою державою в законодавчих актах закріплено зобов'язання дотримуватись загально визнаних державних норм і принципів демократичного контролю громадського сектору за діяльністю правоохоронних органів.

На теперішній час вітчизняна система демократичного контролю громадського сектору за діяльністю правоохоронних органів знаходиться на етапі формування. Створення ефективної системи взаємодії поліції з громадськістю та різними її формуваннями розглядається сьогодні як найважливіша і необхідна умова успішної протидії злочинності, забезпечення правопорядку і громадської безпеки. Безсумнівно, зміцнення та розвиток партнерських відносин органів Національної поліції та інститутів громадянського суспільства підвищить рівень правової культури та соціальної активності громадян, сприятиме зниженню рівня антигромадської протиправної поведінки, зробить інформаційно відкритою правоохоронну систему, підвищить рівень довіри до неї, її авторитет і престиж.

У цей час органи Національної поліції відчують цілий ряд труднощів, таких як відсутність чіткої правової регламентації діяльності поліції, проблеми в матеріально-технічному та фінансовому забезпеченні, нестача і плінність кадрів, виконання співробітниками не властивих їм функцій, зловживання службовим становищем окремих працівників та інші.

Нормативно-правові акти, які регулювали партнерські взаємовідносини між правоохоронними органами та громадськістю у радянські часи, у силу реформування соціально-політичної системи в Україні, взагалі втратили свою значимість для сучасного життя держави, потрібна оновлена база правового регулювання партнерських відносин поліції з громадськістю.

На сьогоднішній час нормативною основою співпраці громадян з поліцією є Закон

України «Про Національну поліцію», а саме ст. 9 цього Закону проголошує відкритість та прозорість, які мають свій вираз в інформуванні, доступі до публічної інформації, оприлюднення інформації (в обов'язковому порядку на веб-порталі центрального органу управління поліції), проводиться громадське обговорення тощо [14].

У Законі України «Про Національну поліцію» визначено, що поліція – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [14]. Призначення поліції носить соціальний характер як сервісна служба, тому персонал поліції має орієнтуватися на реалізацію стратегії Community Policing – «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи.

Ідея полягає в тому, що поліція у своїй роботі орієнтується на запити та потреби громади, шукаючи конкретні рішення для локальних проблем. Одночасно члени громади самі беруть активну участь у створенні безпечного середовища: інформують поліцію про злочини, допомагають у превентивній роботі, наглядають за власними будинками тощо. А представники місцевої влади, у свою чергу, формують програми безпеки, спираючись на очікування населення, а також створюють безпечну інфраструктуру. Підхід Community Policing має переваги для кожної сторони. Громада отримує можливість брати участь у роботі поліції та впливати на місцеву політику у сфері безпеки. Місцева влада завойовує довіру населення, а також більш привабливу для інвестицій територію. Поліція має додаткові ресурси – людей та інформацію, – а також підтримку громади. Усі разом вони отримують безпечне місто, містечко, селище [15, с. 180].

Пріоритетними основами цієї стратегії є:

- 1) консультація (вивчення думки населення з метою подальшої оцінки ефективності поліцейської діяльності, обов'язкове урахування потреб територіальних громад);
- 2) співробітництво (співпраця заради досягнення спільних цілей по досягненню правопорядку в країні) [15, с. 181].

Крім цього, на території України діє Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», у якому статтею першою закріплено, що громадяни України мають право створити громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяти державним органам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин [16].

Висновки

Безумовно, однією з важливих структур системи державних органів виконавчої влади є Національна поліція України. Її співробітники захищають життя і здоров'я, права та свободи громадян, їх власність, а також інтереси держави та суспільства від злочинних та інших протиправних посягань. У своїй діяльності з протидії кримінальним правопорушенням та запобіганню адміністративних правопорушень поліція ґрунтується на законодавчих та підзаконних актах. З метою забезпечення успішної протидії правопорушенням і охорони правопорядку у суспільстві необхідно обов'язково залучати громадськість.

Україна має необхідну нормативно-правову базу з регулювання партнерських відносин між громадськістю та поліцією, у якій встановлені загальні правила взаємодії поліції і громадськості. Потрібно конкретизувати характер і форми такої взаємодії, тільки в умовах тісної співпраці з громадськістю може бути успішно здійснена боротьба зі злочинністю та охорона правопорядку. Поліція здійснює свою діяльність тільки в рамках напрямків, закріплених у національному законодавстві. Громадянське суспільство підключається до реалізації зазначених напрямків у тій мірі, у якій це допустимо Законом. Напрямки діяльності поліції є формами партнерських взаємовідносин правоохоронних органів та інститутів громадянського суспільства, які необхідно реалізувати, готуючи для цієї мети свідомість населення,

кадри поліції, її матеріально-технічне та фінансове забезпечення та забезпечення нормативно-правового регулювання такої взаємодії.

Основними формами партнерської взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства в Україні мають бути: – безпосередня співпраця (проведення різних акцій, свят, заходів); – інформаційний обмін (проведення конференцій, форумів, семінарів, уроків); – громадський контроль; – профілактичні заходи; – благодійні кампанії; – спільні заходи із забезпечення охорони публічної безпеки та захисту прав і свобод громадян, захист інтересів суспільства і держави.

Література

1. Результати опитування Лабораторії законодавчих ініціатив та компанії TNS в Україні. URS: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/gromadska-dumka-yak-chinnik-efektivnosti-diyalnosti> (дата звернення: 31.07.2021).
2. Терещук О. Д. Адміністративно-правові засади громадського контролю за правоохоронною діяльністю в Україні: теорія і практика : монографія. Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. – 460 с.
3. Історія держави та права України. Підручник. — У 2-х т. / За ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. — Том 1. — Кол. авторів: В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. — 484 с.
4. Музыченко П. П. История государства и права Украины: Учеб. пособие / П.П. Музыченко. – К.: Знання, 2006. – 570 с.
5. Хамула П. Особливості становлення та розвитку правоохоронних органів на території України: історичний аспект. Журнал Верховної Ради України «Віче» : веб-сайт. №4, лютий 2015. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4594/> (дата звернення: 01.08.2021)
6. Основні етапи становлення і розвитку громадського контролю за діяльністю міліції. Мего-Інфо – Юридичний портал №1 : веб-сайт. URL: <http://mego.info/матеріал/13-основні-етапи-становлення-і-розвитку-громадського-контролю-за-діяльністю-міліції?page=1> (дата звернення: 01.08.2021)

7. Калашник М. В. Взаємодія правоохоронних органів з громадськістю в дореволюційний період: уроки для сьогодення. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 2. – с. 59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2012_2_10 (дата звернення: 01.08.2021)

8. Медведенко С. В. Адміністративно-правові основи взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності : дис. ... д-ра філософії : 081 / Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса, 2020. – 283 с.

9. Ключев О. М. Інститут участі громадян у правоохоронній діяльності України. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2003. Вип. 24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2003_24_28 (дата звернення: 01.08.2021)

10. Пиріг Р. Державна Служба Гетьманату Павла Скоропадського (квітень–грудень 1918 р.). CORE : вебсайт. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/38409477.pdf> (дата звернення: 01.08.2021)

11. §3. Міські добровольчі дружини. Електронна бібліотека юридичної літератури : веб-сайт. URL: <http://pravoznaves.com.ua/books/245/18309/21/> (дата звернення: 01.08.2021)

12. Основні етапи становлення і розвитку громадського контролю за діяльністю міліції. Мего-Інфо – Юридичний портал № 1 : веб-сайт. URL: <http://mego.info/матеріал/13-основні-етапи-становлення-і-розвитку-громадського-контролю-за-діяльністю-міліції?page=1> (дата звернення: 01.08.2021)

13. Краснонос Ю. М. До історії взаємодії органів внутрішніх справ України з населенням щодо охорони громадського порядку (50-60-ті рр. ХХ ст.). Історичні і політологічні дослідження. 2013. № 3. – с. 237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ipd_2013_3_32 (дата звернення: 02.08.2021)

14. Закон України «Про Національну поліцію». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.

15. Європейська проєктна культура в Україні: стан, проблеми, перспективи: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 29-30 травня 2020 р.) / За ред. О. Гури, В. Меньяйло. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 203 с.

16. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і дер-

жавного кордону». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 40, ст.338.

HISTORICAL AND LEGAL REVIEW OF THE INTERACTION OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES WITH THE PUBLIC

The coexistence of the state and civil society institutions acts as a complex process of mutual control and mutual restriction. In a state governed by the rule of law, the self-organization of society acquires a normative basis and law is the main regulator of relations between the state and civil society institutions. The model of partnership becomes the optimal model of relations between the state and civil society institutions. Cooperation of this type contributes to the effective implementation of public policy and the effective implementation of public functions, an important place among which is the law enforcement function. Close interaction, interaction and control of the state and civil society in the face of its institutions contribute to the effective implementation of the law enforcement function of the state, rapprochement of the population and government, resolving contradictions in the social and state-legal spheres.

The interaction of the police and citizens in the fight against crime is becoming an attribute of modern democracies, and new forms and new directions of partnership between the state and society in the fight against crime – the realities of political and legal organization.

This article is aimed at studying the historical and legal foundations of the emergence and development of partnerships between society and law enforcement agencies in different periods of time. The analysis of which will make it possible to improve the current rules governing the partnership between society and the police, at present.

Keywords: *National police, partnerships, public, control, crime.*